

Infogram: Nová platforma pro podporu informačního vzdělávání

Bc. Eva DOHNÁLKOVÁ

Česká zemědělská univerzita v Praze, Studijní a informační centrum
dohnalko@sic.czu.cz

PhDr. Hana LANDOVÁ, Ph.D.

Česká zemědělská univerzita v Praze, Studijní a informační centrum & Univerzita Karlova
v Praze, Filozofická fakulta
hanalandova@sic.czu.cz

INFORUM 2009: 15. konference o profesionálních informačních zdrojích

Praha, 27. – 29. 5. 2009

Abstract

New information literacy portal Infogram was created for purpose of developing information education at Czech universities. Portal was created by three universities (Czech University of Life Sciences Prague, Czech Technical University in Prague, University of West Bohemia) as an output of centralized development project conducted by Ministry of Education, Youth and Sports. The project is responding to the needs of people, who are concerned with information education (librarians, teachers) and students who are not able to attend the regular classes or cannot visit libraries or information institutions (disabled students, students of distant learning courses etc.).

Abstrakt

Příspěvek je zaměřen na představení nového webového portálu "Infogram" (dostupný na www.infogram.cz), který vznikl jako platforma pro sdílení zkušeností v oblasti informačního vzdělávání (nejen) na vysokých školách. Portál je tvořen třemi hlavními sekcemi: "Pro studenty", "Pro vyučující" a "Plagiátorství". Dále jsou k dispozici zajímavé odkazy týkající se tematiky informační gramotnosti a informačního vzdělávání (konference, lidé, blogy, diskusní fóra aj.), odpovědi na často kladené otázky a ankety. K dalším nástrojům umožňujícím kontakt návštěvníků portálu s jeho redaktory patří např. diskusní fórum. Portál je určen všem, kteří se zabývají problematikou informačního vzdělávání v rámci své odborné činnosti - pedagogům, knihovníkům. Stejně tak by ale měl poskytnout užitečné rady a odkazy

studentům, kteří se chtějí orientovat v zásadách práce s různými typy informačních zdrojů. Sekce "Plagiátorství" je věnována etickým a právním aspektům práce s informacemi, zejména citační etice. Portál "Infogram" je výsledkem řešení centralizovaného rozvojového projektu MŠMT v roce 2008 ve spolupráci tří vysokých škol: Českého vysokého učení technického, České zemědělské univerzity v Praze a Západočeské univerzity v Plzni.

Úvod

Zahlcení informacemi, neschopnost orientace vyhledávání relevantních a pertinentních informací jsou nejčastěji zmiňované problémy v oblasti informačního vzdělávání na vysokých školách. Studenti sice při své práci využívají elektronické zdroje, často se však jedná pouze o volně dostupné a neověřené webové stránky. Hlubší část webu (tzv. deep web) zůstává studentům (a často i některým pedagogům) skryta. Přesto však právě zde se nachází nejpodstatnější informace. Pocit všespasitelnosti nástrojů typu Googlu a Wikipedie vyvolává ve studentech vysokých škol často pocit nepotřebnosti knihoven a jednoduchost sdílení a kopírování myšlenek a informací vede k jejich neetickému užívání, například k tzv. plagiátorství. Rozvoji těchto problémů je třeba zabránit a jednou z nejefektivnějších cest je jistě prevence – seznámení uživatelů s možnými problémy a nastínění jejich řešení. Právě prevenci neetického jednání se v oblasti informačního vzdělávání věnuje v posledních letech velká pozornost.

Základní charakteristika portálu INFOGRAM

Informačním vzděláváním studentů vysokých škol v České republice se již od roku 2000 věnuje Odborná komise pro informační gramotnost a informační vzdělávání Asociace knihoven vysokých škol ČR. Členové této komise se podíleli na vzniku klíčových koncepčních dokumentů v oblasti informační gramotnosti na vysokých školách a na základě zkušeností s výukou studentů došli k závěru, že pro efektivní pomoc studentům je potřeba vytvořit jednotnou platformu pro výměnu informací a sdílení zkušeností. Tato platforma by měla být snadno dostupná všem, kteří se aktivně podílejí na vzdělávání studentů v oblasti informační gramotnosti.

Na základě těchto podkladů byl před několika lety vypracován projekt P.I.V.O. (Podpora informačního vzdělávání online), který však nebyl z důvodů chybějící finanční podpory nikdy realizován. V roce 2007 byla myšlenka projektu P.I.V.O. opět zvažována a po

mnoha úpravách vznikl v návaznosti na dlouhodobé záměry tří českých vysokých škol projekt INFOGRAM. Projekt navazuje taktéž na další koncepční dokumenty v oblasti vzdělávání a rozvoje. Jedná se zejména o následující dokumenty:

- Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2004 – 2010,
- Strategie celoživotního učení ČR a
- „Achieving an Information Society and a Knowledge-Based Economy Through Information Literacy“¹ vydaný UNESCO

Finanční podpora projektu byla získána v rámci grantové soutěže Rozvojových projektů MŠMT pro rok 2008. Projekt byl řešen pod názvem „Informační vzdělávání bez bariér: webový portál pro rozvoj informační gramotnosti a podporu celoživotního vzdělávání“ (č. C31). Koordinátorem projektu se stala Česká zemědělská univerzita v Praze, v jejímž Studijním a informačním centru je oblasti informačního vzdělávání věnována velká pozornost. Participujícími institucemi se staly České vysoké učení technické a Západočeská univerzita v Plzni.

Jak již bylo zmíněno, portál INFOGRAM byl vytvořen jako online nástroj sloužící pro podporu rozvoje informačního vzdělávání na vysokých školách. Zmíněna byla kategorie uživatelů, kteří se aktivně věnují výuce studentů v této oblasti. Těm by portál INFOGRAM měl nabídnout inspiraci a podporu při výuce. Na portálu jsou tedy dostupné materiály věnující se problematice vyhledávání a evaluace informací, vzorové testy používané na některých univerzitách v ČR atd. Pedagogové a knihovníci však nejsou jedinou cílovou skupinou. Významná část portálu je věnována také studentům, a to zejména těm, kteří mají z nejrůznějších důvodů ztížený přístup do informačních institucí (handicapovaní studenti, studenti distanční formy studia). Pro studenty by měl portál být místem, kde najdou ucelené informace o procesu vyhledávání a zpracování informací pro jejich studijní potřeby. Zvláštní část portálu je věnována oblasti plagiátorství a citační etiky.

Postup při řešení projektu

Finanční podpora z grantu FRVŠ byla pro projekt získána na období 1. 1. 2008 – 31. 12. 2008, v tomto období byl potřeba vytvořit již zmíněný portál INFOGRAM, proběhlo tedy množství přípravných akcí, ale zprovoznění portálu nebylo jediným cílem grantu. V rámci grantu byly uspořádány vzdělávací akce pro studenty na jednotlivých univerzitách (se

zaměřením na problematiku plagiátorství), v rámci odborného semináře IVIG 2008 byla zorganizována sekce s tematikou plagiátorství, byly vytvořeny informační materiály a brožury s tematikou plagiátorství a byl uspořádán seminář pro řešitele s tematikou e-learningu, tutorství a tvorby online výukových materiálů. Projekt byl prezentován v množství odborných periodik a na konferencích a seminářích v ČR.

V rámci řešení projektu bylo uspořádáno celkem 10 schůzek (namísto 3 plánovaných), kde řešitelé koordinovali přípravné práce na portálu a projednávali podrobnosti k obsahu, struktuře a správě portálu. Řešitelé projektu se rozhodli portál rozčlenit na tři základní části. Moduly „Plagiátorství“, „Pro studenty“ a „Pro vyučující“. Každá ze sekcí je spravována jednou ze zúčastněných řešitelských skupin.

Modul „Pro vyučující“ (České vysoké učení technické v Praze)

Tato část portálu je určena vyučujícím knihovníkům a pedagogům, kteří podporují informační gramotnost studentů na svých univerzitách. Tedy těm, kdo připravují a realizují různé formy informačního vzdělávání.

První oddíl je věnován strategickým a koncepčním materiálům, kterých je možno využít při přípravě vlastních koncepcí informačního vzdělávání a při přípravě vzdělávacích akcí. Druhý oddíl je určen těm, kdo nemají pedagogické vzdělání a chtějí si doplnit teoretické znalosti. Třetí oddíl zahrnuje výukové materiály k vyhledávání informací v knihovních katalozích, elektronických databázích a na Internetu. Jsou zde shromážděny rady, vzory, návody a příklady pro přípravu výuky, pro výklad a pro hodnocení znalostí studentů. Tato část je zcela otevřená a provozovatelé portálu plánují její postupné doplňování. Pokud by tedy zástupci jiných vysokých škol chtěli nabídnout své výukové materiály a zprostředkovat tak příklady své dobré praxe uživatelům tohoto portálu, jistě to bude jen vítáno.

Řešitelé této části dále uspořádali 2 semináře typu Train The Trainers pro vysokoškolské knihovníky a pedagogy².

Modul „Pro studenty“ (Západočeská univerzita v Plzni)

¹ Pejova, Z., Catts, R., Ticha, L., & Dombrowska, M. (Eds). (2006). Achieving an information society and a knowledgebased economy through information literacy: Proposal for an information literacy platform and an action plan for central and south-east European countries. Ljubljana: ICPE.

² Podrobné informace o seminářích jsou uvedeny např.: [Tichá, Ludmila](#). Seminář TTT v informační gramotnosti. *Ikaros* [online]. 2009, roč. 13, č. 1 [cit. 2009-04-20]. Dostupný na World Wide Web:

Tato část portálu je určena studentům. Přináší materiály a pomůcky, které pomohou při hledání informačních zdrojů. Je možné je využít při individuálním studiu, přípravě semestrálních, bakalářských, diplomových a dalších vysokoškolských pracích. Získané znalosti a dovednosti jsou využitelné i v praxi. Modul má následující strukturu:

- Zásady vyhledávání
- Vyhledávání v katalozích
- Vyhledávání v databázích
- Vyhledávání na internetu a
- Trocha Zábavy

Modul „Plagiátorství“ (Česká zemědělská univerzita v Praze)

Na základě odborné literatury a zahraničních zkušeností byla na počátku projektu podrobně analyzována problematika plagiátorství. Z této analýzy vyplynula požadovaná struktura části portálu věnující se této problematice. Finální verze portálu tak obsahuje sekce věnované definici plagiátorství, základním aspektům tohoto jevu, problematice prevence plagiátorství, zásadám autorské a citační etiky a projektům na prevenci plagiátorství. Uvedeny jsou i příklady specializovaných SW zabývajících se odhalováním plagiátů, stejně jako tipy na tématicky související literaturu a zajímavé webové odkazy. Řešitelský tým ČZU se také podílel na tvorbě sekce „Zajímavé odkazy“ výše zmíněného portálu.

Struktura portálu byla základním vodítkem pro vytvoření testovací verze portálu v redakčním systému Hyperion. Redakční systém byl zvolen zejména z důvodů snadné editace jednotlivých příspěvků a přehledné a jednoduché struktury.

Obr.1 Redakční systém Hyperion

Řešitelé v průběhu roku shromažďovali a vytvářeli materiály, později byly tyto materiály upravovány v redakčním systému a následně zveřejněny na adrese www.infogram.cz.

Provoz portálu byl zahájen v únoru 2009. Je zřejmé, že spuštěním ostrého provozu portálu *Infogram.cz* hlavní díl práce teprve začíná. Celý řešitelský tým předpokládá další práce na průběžné aktualizaci portálu. Tak aby jeho forma i obsah co nejvíce vyhovovaly všem uživatelům portálu – studentům, pedagogům i knihovníkům. Důležitou roli v dalším rozvoji portálu bude hrát spolupráce redakčního týmu s jeho uživateli. Je potěšující, že od prvních dnů po spuštění *Infogramu* přicházejí názory uživatelů, podle kterých tvůrci portálu už začali texty upravovat.

Závěr

Řešitelé projektu se domnívají, že zprovoznění portálu INFOGRAM přispěje k rozvoji informačního vzdělávání na vysokých školách v ČR a k začlenění informačních institucí (vysokoškolských knihoven) do vzdělávacího procesu tak, jak je tomu zvykem v zahraničí (USA, VB, Skandinávie atd.) a k rozvoji spolupráce mezi informačními pracovníky a pedagogy v oblasti informačního vzdělávání a informační podpory výuky a studia.